

bízott marad kötelezettségben a megbízóval szemben. Ennek a jogszabálynak az alapja az, hogy a gyümölcsözöttetéssel megbízott bankár a megbízó pénzével a saját javára nyereszkeskedik." Mindenekelőtt: ha a megbízás úgy szól, — amint normális esetben nem fog úgy szólni —, hogy a megbízott saját javára nyereszkeskedhet a pénzzel, akkor nem forog fenn megbízás; lehet szerencseszerződés, vagy közös haszonveszteségre spekulálás, vagy a kölcsönnek egy gyakorlatilag alig előforduló esete, de semmiesetre sem az az ügylet, amelyet az élet pénzkihelyezés alatt ért. Más az, ha a kihelyező maximálja hasznát s a többi a bankárnak igéri. Ez fokozhatja a bankár felelősségét, de nem változtatja meg. A bankár ügyletet létesít vagy ügyletkötési alkalmat közvetít. Felelőssége csak addig terjed, ameddig cselekvőségi köre azt indokolja. Tartozik tehát a rendes kereskedő gondosságával kiválasztani a kölcsönvevő személyt s felel mindazért, amiért a harmadik javára ügyletet kötő a kellő gondosság elmulasztása esetén felelős. Lehet tehát, hogy felelős lesz azért is, ha elvesz a pénz; de pusztán megbízotti minőségéből kifolyólag, vagy azért, mert a haszonban részesül, nem felel az elveszésért. Ezért őt felelőssé tenni nem is lehet. Ez annyit jelentene, mint a felelőssége határait a véletlen eseményekig kitolni, ami sem a feleknek nem szándéka, sem a jogrendnek nem intenciója.

III. Az elmondottakat összefoglalva: a pénz kihelyezésével megbízott személy — szabályként — ügyvitelt vállal; ennek körében — ha kereskedelmi ügyletről van szó — a bizományos vagy az alkusz felelőssége alá esik; felelőssége nem terjed odáig, hogy a pénz véten elveszéséért is felel, hacsak az eset különös körülményei rendes felelőssége határainak kitolását nem indokolják.

*Dr. Huppert Leó.*

**Kárelhárítás, kármegosztás, vétekarányosság.** A kir. Kúria az 1486/1921. sz. ítéletében plasztikusan kifejtett jogelvé, mely szerint: „senki károsodása keletkezését és folyását tétlenül nem nézheti, hanem mindazt ami tehetségében áll, a kár bekövetkezésének elhárítása és az el nem hárított károsodás mértékének lehető csökkentése érdekében elkövetni tartozik”, integrális részévé vált az újabb bírói gyakorlatnak, melybe a Jav. 1112. §-ának jogelvé: „Ha a kár keletkezésére a károsult is közrehatott, habár csak annyiban, hogy a kár elhárítását vagy enyhítését vagy a károsítónak a fenyegető rendkívüli következményekre figyelmeztetését elmulasztotta: a bíróság az eset körülményeinek figyelembevételével — különös tekintettel a felek vétékességére és arra, hogy a kárt túlnyomóan az egyik vagy másik fél okozta, — határozza meg, van-e és mennyiben van helye kártérítésnek”, teljes mértékben beleszűrődik.

A kárelhárító ténykedésben a teljes és részleges elhárítási kötelezettség, ez utóbbi mint a kár-„enyhítési” kötelezettség benne foglaltatik.

A bekövetkező vagy folyó károsító cselekményeket az erre

irányuló, köteles kárelhárító magatartás szempontjából, az így előállott kárt, mint azon ténybeli különbözetet, mely a károsító cselekmény bekövetkezte és azután mutatkozik, a következőkben bonthatjuk tényelemeire:

Mindenekelőtt vizsgálendő az, hogy mely időpontban kezdődik a károsultnak kárenyhítési kötelezettsége? A gyakorlatban éppen ez képezi leginkább a vita tárgyát. Ez a kötelező magatartás nyilván nem állhat be előbb, mint amikor a károsító cselekmény bekövetkezése, vagy teljesedésbe menése annyira közelálló, hogy annak elmaradása csak rendkívüli nagy véletlen körülmény behatása folytán remélhető. Az ember nem köteles állandóan arra gondolni, hogy akár szerződészegés, akár más kártfakasztó kauza folytán abba a helyzetbe kerülhet, hogy károsodik. A szükséges elővigyázati intézkedéseket ezért csak akkor köteles megtenni, ha a károsító körülmény fenyeget, vagy ennek lehetősége egyébként is folyamatos.

Nem lesz érdektelen annak eldöntése, hogy a kárelhárító magatartás elmaradása, „vétkes” magatartás, vagy csak oly körülmény, mely az ellenérdekű fél vétkességére egészben vagy részben feloldólag hat.

A kármegosztás és vétekarányosság fogalom meghatározásait gyakran látjuk a kárelhárító kötelezettség megállapításánál, holott felfogásom szerint a kárelhárító kötelezettségnél, egymagában ennek elmaradása miatt, vétkességi elem nem jelentkezik, ez utóbbinál nem kármegosztás, hanem kár „feloldás”-ról lehetne beszélni.

Igen lényeges annak felismerése, hogy a kármegosztás alapját képező vétkességi elem a kárjelenség folyamán más időpontban jelentkezik, mint a kárelhárító magatartás kötelezettsége. A vétekarányosság vizsgálatá a kárt előidéző jelenség objektív szemléletéből indul ki. Azt nézi, hogy melyik fél, hogy létesíti és miképen idézi elő azt az objektív körülményt, mely a kár előidézésére alkalmas. A kártokozó körülményt ugyanis itt, kisebb-nagyobb arányban mindkét fél előidézi.

Amikor a Kúria (II. 3560/1930.) a 60 kilométerrel robogó és a menetet nem lassító gépkocsi vezetőjét vétkesnek mondja ki, a kárt megosztja, mert a tévedésből fehérre kivilágított, de egyébként leeresztett sorompó előtt nem lassít, helyesen beszél kármegosztásról és vétekarányosságról, mert a kárt objektíve létrehozó jelenség létrehozásához kisebb-nagyobb mértékben maga a károsult is hozzájárult.

Ha a károsító jelenség létrehozásában a károsultnak semmi szerepe nincsen és a csak a károsító jelenség vetületében jelenik meg később a károsulandó, akkor beszélhetünk kárelhárító kötelezettségről.

A Mtkj. 1112. §-a is a kár „keletkezéséről” és nem előidézéséről beszél. Kár akkor keletkezik, ha azt előidézik. A kárt előidéző jelenség fennforgása esetén sem jelentkezik kár, ha ezen jelenséget nem hozzák kauzális nexusba a kártszenvedő dologgal, illetőleg ennek lehetőségét elhárítják vagy enyhítik. Ha azonban már a kár keletkezett, akkor lehet szólni annak elhárításáról vagy enyhítéséről.

Kézenfekvő az ellenvetés, hogy a tényállásokat egymástól elhatárolni alig lehet, hiszen lényegében minden dolog úgy fogható fel, hogy latens kártokozó helyzetben van és ez bármikor átalakulhat kártokozó jelenséggé. A földön fekvő ártatlan kavics, vagy épen egy narancshéj bizonyos körülmények között könnyen válhatik kártokozó jelenséggé.

Nem akarom kis szemlémet a közvetett kauzalitás igen bő irodalmával rendelkező kérdésébe kapcsolni és csak annyit jegyzek meg, hogy a címben felvetett probléma szemszögéből kártokozó jelenség alatt oly körülményt értek, mely objektív megjelenésében már jogellenes: a laza téglá a háztetőn, a fékberendezéssel el nem látott autó stb.

A már csak hajszálon lógó folyosó leszakadásából eredő kárnál, noha a károsult ismerte a folyosó ezen állapotát, a Kúria (J. H. VI. 1032. sz.) nem vizsgálta a lakó vétkességét, mert a folyosó ezen állapota a károkozó körülményt egymagában teljesen lezárta, a vétkességi elemet a károkozás szempontjából kimerítette. A lakó gondatlansága, mint *kárteloldó* jelenség jelentkezik. A károsult nem vétkes! A gondatlansága a kártérítést *nem* vétkességének mértéke szerint *megosztja, hanem* a kártokozó kötelezettségét részben *feloldja*.

A Kúria a J. H. V. 1034. sz. alatti határozatában nem tekintette a kárenyhítési kötelezettség megsértésének, ha a sérült csak 10 hónap múlva ment a kórházba, addig pedig házhoz hívott magánorvossal gyógykezelte magát, aki helytelenül gyógyította. Ezt a Kúria csak az esetben tekintette volna a kárelhárító kötelezettséget sértő mulasztásnak, ha a kezelőorvos a kórházi gyógykezelés szükséges voltára idejében figyelmezteti a sérültet, aki ezen utasításnak nem tesz eleget.

Ez esetben a fokozatosan fejlődő betegség egyre közelebb hozza a károsultat azon állapotához, amikor már orvosi beavatkozással sem lehet megmenteni. A beteg nem tud róla, hogy a késedelem a betegségi állapot veszélyességét növeli. A tudatoság hiánya folytán sem vétkességi elem, sem a kárelhárító kötelezettség elmulasztása nem jelentkezik.

A vétekarányosságon alapuló kármegosztás a károsultnak nemcsak aktív, hanem passzív magatartásán is alapulhat. Ezzel szemben a kárelhárító kötelezettség elmaradása folytán jelentkező kárfeloldás, mindig egy aktív tevékenység elmaradásának a folyománya.

A Mtkj. 1112. §-a, kifejtett felfogással szemben látszik állni, amikor a kártérítés mérvének megítélésénél a felek vétkességére is utal. A jav. valószínűleg a gyakorlati életben egybefonódó tényállást tartja szem előtt, amikor a kártokozó magatartás és a kárelhárító magatartás elmaradása együttesen jelentkezik.

A vétkességi elem kiemelése annál inkább is jelentős, mert a kárelhárító magatartás elmaradásánál az ellenfél kártérítési kötelezettségének jogalapja változatlanul fennáll, csak terjedelme változik. Ezzel szemben a vétekarányosságon nyugvó kármegosztási tényállásnál a vétkes fél az ellenfél kártérítési kötelezettségének jogalapját is megszüntetheti. „A kárenyhítési kö-

telezettség nem teljesítése a kártérítési kötelezettség jogalapját nem érinti, annak csak a kártérítés terjedelmére lehet hatása." (K. P. V. 12 1932. U. MD. XXVI. 87. o.)

A kárt előidéző kölcsönös vétkes magatartásoknál a bíró szinte matematikailag leméri az egy-egy fél terhére írható vétkeket és ennek arányában állapítja meg a kártérítést. Ezzel szemben a kárelhárítás elmaradásánál a bíró csak a kárelhárító kötelezettség beálltáig felmerült vagy folyamatos kárt állapítja meg, a későbbi kárnál pedig figyelemmel van arra, hogy az elhárításra kötelezett mennyire menthette volna a saját károsodását.

A kárelhárító kötelezettség elmaradásának az adós és hitelező késedelem, valamint a nevesített kötelmeknél és az ezzel kapcsolatos újabb bírói gyakorlatról más alkalommal.

Dr. Ehrnthal Aladár.

(Igénybalmazat, jogrugalmasság, özvegyi jog korlátozása.) 3. Vítás kérdés, hogy az örökbefogadott gyermeket és a leszármazó özvegyét megilleti-e a megszorítási jog. Véleményem szerint nem. (Raffay az ellenkezőt tanítja. II. kötet. 562. o. Almási is: Ung. Privatrecht. I. 260. Kern szintén: A magyar örökéleti jog. 126. o.) Amikor ugyanis gyakorlatunk nyomatékka elyként hangsúlyozza, hogy a megszorítási jog csakis a leszármazókat, tehát a legszorosabb családi kapcsolatban állókat illeti, vitatható — különösen ez irányú bírói gyakorlat hijján — hogy az örökbefogadott gyermek e szűk kategóriához hozzátartozik-e. A 812. sz. E. H. — mely az örökbefogadott gyermek megszorítási jogának vezéresete volna — csupán annyit mond, hogy az örökbefogadott gyermek kötelezésre érdekében korlátozhatja az özvegyi jogot, de nem dönti el azt a kérdést, hogy megilleti-e a megszorítási jog az örökbefogadottat akkor, amikor kötelezését megkapta. Erre a kérdésre a kir. Kúria P. I. 4582/1931. sz. ítélete (J. H. VI. 890.) sem ad feleletet.

A leszármazó özvegyének megszorítási joga is nyílt kérdés. Egy 1908-ból való ítélet szerint — mely az I. T. Sz. 16. szakaszán alapuló megszorítási jogról dönt — (K. I. 2068/1908., M. D. III. 60.) az özvegyi jog korlátozását csak a leszármazó kérheti, özvegyének nincs joga ily korlátozást követelni. Későbbi ítéleteknek az az álláspontja, hogy „amidőn az örökhagyó fia jogosítva volt az örökhagyó özvegyével szemben az özvegyi jog korlátozását kérni, ezt az időközben elhalt fiú özvegye is kérheti a maga özvegyi joga érdekében.” (K. I. 852/1912., M. D. VI. 188., K. I. 2746/1911., M. D. VI. 3. Nem tűnik ki az ítéletekből, hogy az özvegy kötelezését követelt-e, avagy az özvegyi jog teljességét.) A kir. Kúria P. I. 3136/1925. sz. ítélete (M. D. XX. 8.) — mely a megszorítási jogban való jogutódlásnak vezéresete az élőjogot illetően — nem adja meg az örökhagyó fia özvegyének, mint férje *végrendeleti* örökösének azt a jogot, hogy anyósának özvegyi jogát megszorítsa. A kir. Kúria ugyan-

\*) L. bevezető cikket a Polgári Jog 1934. évi 7. számában.